

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА ТАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОПИТУ МАЛОЛІТНІХ АБО НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ ПРИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Кирдан Богдан Васильович, курсант навчально-наукового інституту підготовки слідчих і криміналістів Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: начальник кафедри криміналістики досудового розслідування навчально-наукового інституту підготовки слідчих і криміналістів Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент *Іерусалімов І.М.*

Для того, щоб досягнути певного результату під час здійснення будь-якої, у тому числі кримінально-процесуальної діяльності необхідно вирішити ряд питань (завдань). Саме завдання, поставлені перед кримінальним судочинством, обумовлюють досягнення його цілей.

Завдання кримінального провадження полягають у наступному: захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування та судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден не винуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана не обґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура[1, с.3].

Виходячи з цього можна зробити висновок, що будь-яка процесуальна діяльність (проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, прийняття певних процесуальних рішень та ін.) ґрунтується на завданнях, які визначенні Кримінальним процесуальним кодексом (далі – КПК).

Тому для виконання завдань кримінального процесуального законодавства, прокурор, слідчий, а також оперативні підрозділи за дорученням, проводять гласні слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії.

Одним із видів слідчих (розшукових) дій є допит, а його підвидом є допит малолітньої або неповнолітньої особи, який має свій особливий процесуальний порядок та свою тактику.

Тому я вважаю за доцільне розглянути проблему допиту малолітніх або неповнолітніх осіб, як таких, що мають найменшу захищеність.

Так, як самого визначення допиту в кодексі не міститься, ми користуємося сформульованим науковцями, а саме під допитом слід розуміти слідчу (розшукову) дію, в процесі якої слідчий отримує від особи, яка володіє відомостями, що мають значення по кримінальному провадженню, словесну інформацію про обставини події кримінального правопорушення та інші факти, які мають значення для встановлення об'єктивної істини і забезпечення правильного застосування закону[3, с.21].

Згідно п.11 ч.1 ст. 3 КПК малолітньою особою - дитина до досягнення нею чотирнадцяти років.

Згідно п.12. ч.1 ст.3 КПК неповнолітньою особою – малолітня особа, у віці від 14 до 18 років.

Ми чітко бачимо, що кодекс розмежовує ці поняття, але в той же час у визначенні неповнолітньої особи, включає малолітню особу, що на мою думку є не доречним, оскільки ми вважаємо, що ніякої різниці ні в фізіологічному ні в психічному розвитку особи немає. В порівнянні з КПК 1960 року в ньому не міститься цього розмежування, а чітко визначено, що неповнолітній свідок, тобто свідок, який не досяг 18-річного віку, викликається до слідчого через законних представників, за винятком випадків, коли ті зацікавлені в наслідках вирішення справи[2, ст.81].

Згідно чинного КПК допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Якщо ж робити порівняльний аналіз з попереднім кодексом, то ми можемо побачити, що там допит свідка у віці до 14 років проводиться в присутності педагога, а за необхідності — лікаря. Виходячи з цього ми вважаємо, що новий кримінально процесуальний кодекс більше за попередній кодекс захищає права неповнолітніх або малолітніх, шляхом надання можливості присутності на допиті близьких їм людей, а не сторонніх осіб.

Стосовно часу проведення допиту в кодексі 1960 року зазначено, що неповнолітній свідок, як правило, легше, ніж дорослий, піддається навіюванню, схильний до фантазування і швидше втомлюється, стає неуважним, тому його допит не повинен бути дуже тривалим, іноді необхідні перерви в допиті. Тому розглянувши статтю 226 КПК законодавець вирішив встановити час проведення допиту, а саме: допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день [4, с.282].

На мою думку внесені зміни до часу є доцільними, оскільки проведення допиту пов'язано із важким психологічним напруженням, а тому діти швидко втомлюються, та стають неуважними.

Питання, щодо відповідальності малолітнього або неповнолітнього залишився не змінним –про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань і за дачу завідомо неправдивих показань малолітня або неповнолітня особа не попереджається.

До початку допиту законному представнику, педагогу або психологу, а за необхідності – лікарю роз'яснюється їхній обов'язок бути присутніми при допиті, а також право заперечувати проти запитань та ставити запитання.

Викладене дозволяє ствердити, що допит малолітньої або неповнолітньої особи має свої специфічні особливості, які відрізняють його від звичайного допиту. Наприклад, час проведення: коли загальний допит не може продовжуватись понад дві години, а в цілому – понад вісім годин, для малолітнього або неповнолітньої особи без перерви не може продовжуватись понад одну годину, а загалом – понад дві години на день.

Розглянувши процесуальний аспект, звертаю вашу увагу на тактичний. Для отримання від неповнолітнього правдивих показань необхідно встановити з ним психологічний контакт, під яким розуміється система взаємодії продуктів вияв людей між собою в процесі їх спілкування, заснованого на довірі, інформаційний процес, при якому люди можуть і бажають сприймати інформацію, витікаючи один від одного. Встановлення психологічного контакту з допитуваним - умова одержання правдивих показань, досягнення істини у кримінальному провадженні. Його необхідно підтримувати не тільки в період допиту, але і в по-наступний період співпраці з даним учасником процесу [7, с 73-74].

Тому слід зазначити, що питання тактики допиту неповнолітнього представляють певну складність і вимагають детального розгляду.

На завершення хотів би звернути Вашу увагу на важливість прийняття нового Кримінально – процесуального кодексу, оскільки кожен повинен усвідомити важливість і значення того, що він гарантує, тому перш за все це стосується курсантів слідчої спеціалізації на яких в майбутньому будуть покладені повноваження і звісно відповідальність, за дії чи бездіяльність, що підкреслює важливість прийнятих ними процесуальних рішень.

ПСИХІЧНИЙ ПРИМУС У МЕТОДИКАХ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Борщевська Оксана Юріївна, студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права і криміналістики навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук *Семенов В.В.*

Дослідження в методиках розслідування злочинів психічного примусу, як обставини, що виключає злочинність діяння примушеного є актуальною в силу специфіки злочинів, які мають складну суб'єкту структуру, а саме примушувач – примушений - потерпілий (об'єкт злочинного посягання), а також особливий спосіб вчинення злочину примушувачем. Проблеми, які виникають на практиці розслідування злочинів із застосуванням психічного примусу зумовлюють необхідність наукової розробки методичних рекомендацій розслідування даної категорії та дослідження психічного примусу в криміналістичній характеристиці злочинів.

Щоб визначити межі дослідження психічного примусу в методиках розслідування злочинів, зокрема злочинів із застосуванням психічного примусу, виходячи із положень КК України та наукових праць можна зазначити поняття психічного примусу як застосування психічного впливу на особу, щоб зламати психологічний опір особи, позбавити особу можливості діяти за своїм розсудом, з метою примусити її вчинити злочин всупереч її волі до вчинення певних протиправних дій або до протиправної